

Teoria Constituției

DEFINIȚII politice sau preponderent politice

- "Orice societate în care garanția drepturilor nu este asigurată, nici separația puterilor stabilită, nu are constituție" (art.16 din Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului)
- "Fiecare popor își are constituția care i se potrivește și care i se cuvine" (Hegel)
- "O constituție scurtă și obscură este cea mai bună constituție" (Napoleon)

Definiție juridică

ansamblul regulilor juridice adoptate după o procedură specifică și superioare tuturor celorlalte norme juridice și prin care se stabilește modul de instituire, de organizare și funcționare a puterii publice, limitându-se totodată exercitarea acesteia (I. Deleanu).

CLASIFICAREA constituțiilor

Constituții cutumiare - Marea Britanie

Constituții scrise:

- Constituția americană 1787 (înainte: Virginia – 1776, New Jersey – 1777);
- Constituția franceză 1791

Constituții flexibile (suple) - cutumiare

Constituții rigide: Constituția României - scrise

Distincția între cutuma constituțională și constituția scrisă

**Distincția dintre puterea constituentă originală - și -
puterea constituentă derivată**

Clasificarea constituțiilor după modul lor de stabilire

1. Carta concedată (constituția acordată) – este adoptată la inițiativa șefului statului, a monarhului care, sub presiunea forțelor progresiste, recunoaște anumite drepturi fundamentale în favoarea cetățenilor.

Exemple : Constituția Piemontului și Sardiniei din 4 martie 1844, Constituția japoneză din 1889, Carta din 4 iunie 1814 a lui Ludovic al XVIII-lea.

2. Statutul – este tot o constituție acordată, adoptată însă pe cale plebiscitară. De cele mai multe ori aceste plebiscite au fost simple simulacre de consultare a alegătorilor. Exemple: Constituția României din 1938, Statutul Albertin (Constituția Italiei din 1848).

3. Pactul – este rezultatul unui compromis între monarh și adunările reprezentative. În timp ce cartelele concedate și statutele sunt elaborate fără participarea adunărilor reprezentative, pactul le asigură acestora o poziție cel puțin egală cu cea a monarhului în opera de elaborare a normelor constituționale.

Exemple de pacte: Carta franceză din 14 august 1830, Constituția României din 1866 și 1923.

4. Constituția-Convenție – este adoptată de o Adunare Reprezentativă a corpului electoral aleasă special pentru elaborarea unei constituții. Ex. Constituția SUA din 1787.

Constitutia Romaniei.

Istoric

- 1. Constitutia din 1866**
- 2. Constitutia din 1923**
- 3. Constitutia din 1938**
- 4. Constitutiile din perioada comunista**
- 5. Constitutia din 1991**
- 6. Revizuirea Constitutiei Romaniei**

Constitutia din 1866 (I)

- Este prima Constitutie a Romaniei in sens modern;
- Este inspirata de Constitutia Belgiei din 1831
- Intra in vigoare la **1 iulie 1866**
- Are legatura cu abdicarea Principelui Cuza si proclamarea lui Carol I Principe ereditar al Romaniei;
- **Puterile constitutionale ale Domnului erau ereditare :**
 - " *in linie coboratoare directa si din barbat in barbat prin ordinul de primogenitura, cu excluderea perpetua a femeilor si coboratorilor lor*"
- "*Principatele Unite Romane constituie un singur stat indivizibil, sub denumirea de Romania*" (art. 1 din Constitutie);

Constitutia din 1866 (II)

- ***Puterea Legislativa:*** apartine Domnului si Reprezentantei Nationale (Senatul si Adunarea deputatilor);
- ***Puterea executiva :***apartinea Domnului;
- ***Puterea judecatoreasca:*** era exercitata de catre Curti si Tribunale;
- erau permise curtile cu juri in materie penala si pentru delicta politice si de presa;
- Alegerea membrilor Reprezentantei Nationale se facea pe baza votului censitar.
- Reglementeaza multiple drepturi fundamentale ale cetatenilor;

Constitutia din 1923 (I)

■ Context istoric :

- Unirea celor trei provincii romanesti (Transilvania, Basarabia, Bucovina) impuneau o noua Constitutie;
- Revizuirea constitutională imperfectă din iulie 1917
 - *(texte necorelate)*;
- Prin această revizuire s-a introdus în Constituție:
 - Improprietarea țăranilor
 - Votul universal(Regele Ferdinand promisese în 1917, într-una din vizitele de pe front, reforma agrară și reforma electorală);
- Constituția este promulgată de către Rege în 28 martie 1923 iar la 29 martie este publicată în Monitorul Oficial.

Constitutia din 1923 (II)

- Constituția din 1923 fost în vigoare până la adoptarea Constitutiei din 1938. A fost repusă în vigoare în 1944 până la 30 decembrie 1947, când a fost proclamată republica.
- Potrivit Constituției din 1923, România era o **monarhie constituțională**, stat național, unitar, indivizibil, cu teritoriul inalienabil.
- Constituția unificării **consfințește realizarea României Mari** și are la bază Constituția din 1866, dovadă fiind faptul că din cele 138 de articole, 78 s-au păstrat din cea de la 1866.

Constitutia din 1923 (III)

- Este una din cele mai democratice constitutii din acea perioada;
- Drepturi si libertati garantate:
 - Egalitatea in fata legii;
 - Dreptul de vot si dreptul de a fi ales
 - Libertatea individuala
 - Dreptul de proprietate
 - Dreptul la invatatura
 - Libertatea cuvintului
 - Interzicerea pedepsei cu moartea
 - Garantarea proprietatii
 - Invatamant primar obligatoriu si gratuit
- Biserica Ortodoxă este biserica dominantă în stat, dar se acorda drepturi și celorlalte culte.

Adunarea deputatilor (IV)

- Adunarea deputatilor se compune din deputati alesi de cetatenii Romani majori, prin vot universal, egal, direct, obligator si secret pe baza reprezentarii minoritatii;
- Alegerea deputatilor se face pe circumscriptii electorale. Circumspectia electorala nu poate fi mai mare decat un judet.
- **Spre a fi eligibil in Adunarea deputatilor se cere:**
 - a) A fi cetatean roman;
 - b) A avea exercitiul drepturilor civile si politice;
 - c) A avea varsta de douazeci si cinci ani impliniti;
 - d) A avea domiciliul in Romania.

Senatul (1923) (V)

- Senatul se compune din senatori alesi si din senatori de drept.
- Toti cetatenii Romani de la varsta de 40 ani impliniti aleg, pe circumscriptii electorale, care nu pot fi mai mari decat judetul, prin vot obligator, egal, direct si secret, un numar de senatori.
- Numarul senatorilor de ales in fiecare circumscriptie, se stabileste de legea electorala, proportional cu populatia.

Senatul (1923) (VI)

- **Art. 69.** - Membrii alesi in consiliile judetene si membrii alesi in consiliile comunale urbane si rurale, intruniti intr'un singur colegiu, aleg, prin vot obligator egal, direct si secret, cate un senator de fiecare judet.
- **Art. 70.** - Membrii camerelor de comert, de industrie, de munca si de agricultura, intruniti in colegii separate, aleg din sanul lor cate un senator de fiecare categorie si pentru fiecare circumscriptie electorala. Aceste circumscriptii electorale speciale se fixeaza de legea electorala, numarul lor neputand fi mai mare de sase.
- **Art. 71.** - Fiecare universitate alege, din sanul sau, prin votul profesorilor sai, cate un senator.

Senatorii de drept (1923) (VII)

- **Sunt de drept** membri ai Senatului:
 - a) **Mostenitorul Tronului** de la varsta de 18 ani impliniti; el insa nu va avea vot deliberativ decat la varsta de 25 ani impliniti;
 - b) **Mitropolitii tarii;**
 - c) **Episcopii eparhiosi** ai Bisericii ortodoxe romane si greco-catolice
 - d) **Capii confesiunilor recunoscute de Stat**, cate unul de fiecare confesiune, precum si reprezentantul superior religios al musulmanilor din Regat;
 - e) **Presedintele Academiei Romane.**
- *Mandatul acestor senatori inceteaza odata cu calitatea sau demnitatea care le atribuie dreptul.*

Senatorii de drept (1923) (VIII)

- **Devin senatori de drept:**
- a) **Fostii Presedinti de Consiliu**, cu o vechime de patru ani ca Presedinti de Consiliu titulari, si fostii Ministri avand o vechime de cel putin sase ani in una sau mai multe guvernari;
- b) **Fostii Presedinti ai Corpurilor Legiuitoare** care vor exercita aceasta demnitate cel putin in cursul a opt sesiuni ordinare;
- c) **Fostii Senatori si Deputati** alesi in cel putin zece legislaturi independent de durata lor;
- d) **Fostii Primi-Presedinti ai Inaltei Curti de Casatie si Justitie** care au ocupat aceasta functiune sau pe aceea de Presedinte la Casatie cinci ani;

Senatorii de drept (1923) (IX)

- **Devin senatori de drept:**
- **e) Generalii de rezerva si in retragere:**
- 1. Care au exercitat comanda unei armate in fata inamicului, ca titulari, cel putin 3 luni.
- 2. Care au indeplinit functiunea de Sef al marelui Stat-Major, sau de inspector general de armata (comandant de armata), in timp de pace, cel putin patru ani.
- Numarul celor din categoria a doua nu va fi mai mare de patru, luati in ordinea vechimei, la vacante existente;
- **f) Fostii Presedinti ai Adunarilor Nationale din Chisinau, Cernauti si Alba-Iulia, care au declarat Unirea.**

Puterea executiva (1923) (X)

- Puterea executiva era incredintata **Regelui**;
- **Regele:**
 - numea și revoca miniștrii,
 - sancționa și promulga legile,
 - era șeful Armatei,
 - avea drept de veto,
 - putea bate monedă, conferea decorații, avea drept de amnistie și grațiere,
 - convoca și dizolva Parlamentul,
 - încheia tratate (acestea devenind valabile după ce erau aprobate de Parlament);

Puterea executiva (1923) (XI)

- Guvernul exercita puterea executiva in numele Regelui, iar ministrii intruniti alcatuiau **Consiliul de Ministri**, care era prezidat de *Presedintele Consiliului de Ministri*, adica de cel care era insarcinat de Rege cu formarea Guvernului;

Puterea judecătorească (1923) (XII)

- **Puterea judecătorească este exercitată de organele judecătorești**, cea mai înaltă instituție fiind **Curtea de Casație și Justiție**.
- Hotărârile judecătorești se pronunțau în virtutea legii și se exercitau în numele regelui.
- **Curtea de Casație și Justiție examinează constituționalitatea actelor legislative:** „numai Curtea de Casație în secțiuni unite are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea care sunt contrare Constituției”.

Puterea judecătorească (1923) (XIII)

- **Principiul inamovibilității** judecătorilor asigură independența și obiectivitatea judecătorilor.
- Constituția prevedea **cenzurarea legalității actelor administrative** de către instanțele judecătorești
- Este prevăzută **interdicția constituirii unor „comisii sau tribunale excepționale**, în vederea judecării unor anume procese, fie civile, fie penale sau în vederea judecării anumitor persoane”.

Puterea judecătorească (1923) (XIV)

- crește competența organelor judecătorești și în materie de contencios administrativ prin **acordarea fiecărei persoane a dreptului de a se adresa justiției dacă a fost lezată în drepturile sale de un act administrativ de autoritate**, de un act de gestiune emis cu încălcarea legilor și a regulamentelor, ori prin abuzuri ale organelor administrative;

Constituția din 1938 (I)

- Cea mai criticată Constituție dintre cele elaborate în perioada regalității din cauza modului ei **nedemocratic** de adoptare
- 10 febr.1938- Regele Carol al II-lea demite guvernul Goga-Cuza printr-o **lovitură de stat**. A doua zi introduce starea de asediu pe tot cuprinsul țării pe termen nelimitat.
- 20 febr.1938-Carol al II-lea adresează poporului o **proclamație** prin care îi prezintă noua Constituție, al cărei text este și publicat.
- 24 febr.1938-**plebiscit** pentru aprobarea Constituției de către popor (vot verbal, nominal, listă separată pentru cei care erau împotriva noii Constituții. Aprobată cu 4.297.581 voturi *pentru*, 5.483 *împotriva*. Promulgată la 27 februarie 1938).

Constituția din 1938 (II)

- Abrogă textul Constituției din 1923
- Instituie unele reguli nedemocratice:
 - Regele este numit ***Cap al statului*** care îndeplinește **atât puterea legislativă cât și executivă**
 - Înlocuiește **votul universal** cu **votul cenșitar**
 - **Sanțiuni disciplinare pentru judecători** aplicate prin ***decret regal***
 - **Revizuirea Constituției-doar la inițiativa Regelui**
 - Regulile pentru **alegerea celor două Camere ale Parlamentului**: stabilite prin ***decret regal cu valoare constituțională***

Constituția din 1938 (III)

- **Un regres** în ceea ce privește democratizarea vieții constituționale românești
- Urmată de o **serie de acte ce confirmă caracterul nedemocratic al Constituției:**
 - Legea pentru apărarea ordinii de stat (25 febr.1938)-se dizolvă toate grupările politice care periclitau ordinea politică și socială
 - Decretul-lege din 31 martie 1938-se dizolvă toate asociațiile, grupările și partidele politice

Constituția din 1938 (IV)

- Legea din 16 dec.1938 privind înființarea “Frontului Renașterii Naționale”-unică organizație politică în stat (FRN)
- Decretul-lege din 22 iunie 1940-transformarea FRN în “Partidul Națiunii” denumit “Partid unic și totalitar”
- Constituția va funcționa până la **5 sept.1940** când este suspendată prin Decretul regal nr. 3052 (se dizolvă și Corpurile legiuitoare, întreaga putere statală fiind exercitată de **Preș.Consiliului de Miniștri, generalul Ion Antonescu**

Perioada celui de-al Doilea Război Mondial

Perioadă caracterizată prin lipsa unei constituții și guvernarea pe baza unor acte cu caracter constituțional

- **I etapă: 1940-1944-dictatura antonesciană** (țara era condusă autoritar de Ion Antonescu prin Decrete sau Decrete-legi, generalul fiind învestit cu depline puteri
- **II etapă: 1944-1947-** acte cu caracter constituțional care au urmat loviturii de stat de la 23 august 1944 și care au precedat constituțiile socialiste

Constituțiile din perioada comunistă (1948-1989)

- Constituția Republicii Populare Române din 13 aprilie 1948
- Constituția Republicii Populare Române din 24 septembrie 1952
- Constituția Republicii Socialiste România din 21 august 1965

Constituțiile din perioada comunistă (1948-1989) (I)

■ **Caracteristici:**

- **Renunțarea la principiul separației puterilor în stat** și adoptarea principiului unicității puterii
- Înlocuirea pluralismului politic și a pluripartidismului cu **partidul unic (comunist)** care deținea întreg monopolul puterii statale
- Înlocuirea economiei de piață cu economia planificată și centralizată, monopol al statului

Constituțiile din perioada comunistă (1948-1989) (II)

- Înlocuirea principiului protecției și garantării egale a proprietății publice și private cu o protecție și garantare diferențiată în favoarea proprietății publice (**avutul obștesc**)
- Acordarea unor **puteri sporite procurorilor, în dauna judecătorilor**
- Consacrarea și garantarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, **mai degrabă formal**

Perioada actelor constituționale (1989-1991)

- Caracterizată prin inexistența unei Constituții din cauza perioadei tranzitorii a societății românești de la un regim totalitar la unul democratic
- 22 dec.1989-8 dec.1991 (momentul aprobării noii Constituții a României)- perioadă caracterizată de existența mai multor acte normative cu caracter constituțional (**Decrete-lege**)

Constituția din 1991

- Marchează înlăturarea regimului comunist și trecerea la un regim democratic bazat pe regulile statului de drept
- Este opera Parlamentului ales în mai 1990 (care a jucat un rol de Adunare Constituantă și organ legiuitor)
- Păstrează forma republicană de guvernământ și instituie principiul separației puterilor în stat
- Creează Curtea Constituțională-controlul constituționalității legilor, pentru prima dată în istoria constituțională a României

Etapele premergătoare adoptării Constituției din 1991 (I)

- **Comunicatul Consiliului Frontului Salvării Naționale din 22 dec. 1989**
 - Separarea puterilor legislative, executive și judecătorească în stat și alegerea conducătorilor politici pentru unul sau cel mult două mandate
 - Abandonarea rolului conducător al partidului unic
 - Organizarea de alegeri libere și democratice
 - Dizolvarea tuturor structurilor de putere ale clanului Ceaușescu
 - Trecerea întregii puteri de stat asupra CFSN

Etapele premergătoare adoptării Constituției din 1991 (II)

- **Decretul-lege nr.2 din 27 dec.1989-
instituie** suplimentar Consiliului FSN unele prerogative specifice unui parlament
 - Numirea și revocarea primului-ministru
 - Numirea și revocarea membrilor Guvernului
 - Emiterea de decrete cu putere de lege
 - Numirea și revocarea președintelui Curții Supreme de Justiție și a procurorului general
 - Comisiile teritoriale ale FSN sunt transformate în organe locale ale puterii de stat

Etapele premergătoare adoptării Constituției din 1991 (III)

- **Decretul-lege nr.81 din 9 febr.1990 privind constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională**
 - Reprezentarea în Consiliu a partidelor constituite până la acea dată cu câte 3 membri, dar numărul să nu depășească 50% din totalul membrilor Consiliului
 - Transformarea FSN în formațiune politică participantă la viitoarele alegeri

Etapele premergătoare adoptării Constituției din 1991 (IV)

- **Decretul-lege nr.92 din 14 martie 1990-** considerată o "*lege electorală*" (reglementează modalitatea desfășurării alegerilor din mai 1990) și o "*mini-constituție*". Prevede:
 - structura bicamerală a viitorului Parlament
 - atribuțiile Președintelui României
 - raporturile dintre Parlament, Președinte, Guvern
 - funcționarea viitorului Parlament bicameral ca Adunare Constituantă și legiuitor obișnuit

Etapele premergătoare adoptării Constituției din 1991 (V)

- Alegerile parlamentare și prezidențiale din 20 mai 1990 (în iulie 1990 Camerele reunite ale Parlamentului s-au reunit ca **Adunare Constituantă**, adoptând regulamentul ei)
- Adoptarea Constituției României de către Adunarea Constituantă-21 noiembrie 1991
- Intrarea în vigoare a Constituției României în urma referendumului național din 8 dec.1991

Revizuirea Constituției (I)

- Subiectele inițiativei de revizuire:
 - **Președintele României**, la propunerea Guvernului
 - Cel puțin **o pătrime** din numărul deputaților sau al senatorilor
 - **Cel puțin 500.000 cetățeni** cu drept de vot care să provină **din cel puțin jumătate din județele țării**, iar în fiecare din aceste județe sau în mun.București să fie înregistrate **cel puțin 20.000 semnături** în sprijinul inițiativei

Revizuirea Constituției (II)

- Curtea Constituțională verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni (Art.144 lit.h din Constituție)
- CCR se pronunță **din oficiu** asupra inițiativelor de revizuire a Constituției (Art. 146 lit.a din Constituție)

Procedura de revizuire a Constituției- I etapă

- Discutarea și adoptarea proiectului sau propunerii de revizuire în cele două Camere ale Parlamentului
- Adoptarea inițiativei cu **2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere**
- Dacă inițiativa de revizuire este adoptată în formă diferită în cele două Camere, se recurge la **mediere**
- Dacă medierea eșuează, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel **puțin $\frac{3}{4}$ din numărul** deputaților și al senatorilor

Procedura de revizuire a Constituției- a II-a etapă

- Organizarea referendumului pentru revizuirea Constituției. Art. 151 alin.3 din Constituție prevede că :
“Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire”.

Limitele revizuirii Constituției (I)

- **Limite materiale**: nu pot face obiectul revizuirii dispozițiile Constituției privind:
 - Caracterul național al statului
 - Independența statului
 - Caracterul unitar și indivizibil al statului
 - Forma republicană de guvernământ
 - Integritatea teritoriului
 - Independența justiției
 - Pluralismul politic și limba oficială
 - Nu este admisibilă revizuirea care ar avea ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale

Limitele revizuirii Constituției (II)

- **Limite situaționale**-Constituția nu poate fi modificată:
 - Pe durata stării de asediu
 - Pe durata stării de urgență
 - Pe timp de război
 - Pe durata prorogării legale a mandatului Camerelor, până la întrunirea legală a noului Parlament

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (I)

- Creează cadrul constituțional pentru integrarea euro-atlantică a țării noastre
- Armonizează prevederile sale cu reglementările importante ale Uniunii Europene
- Prevede dreptul cetățenilor români de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (II)

- Include principiul separației și echilibrului puterilor: legislativă, executivă și judecătorească
- Garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea funcțiilor și demnităților publice
- Stipulează dreptul părților la un proces echitabil, imparțial, într-un termen rezonabil

Noutățile revizuirii

Constituției din 2003 (III)

- Prevede că arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal pentru cel mult 30 de zile; această perioadă se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără a se depăși 180 de zile
- Transformă Curtea Supremă de Justiție în Înalta Curte de Casație și Justiție, potrivit tradiției sistemului judiciar românesc

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (IV)

- Institue răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare de orice fel, prevăzând și răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență
- Sporește rolul și importanța Consiliului Superior al Magistraturii ca fiind garantul independenței justiției și include în componența acestuia reprezentanți ai societății civile

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (V)

- Trece activitatea de cercetare penală a poliției judiciare sub conducerea și supravegherea parchetelor de pe lângă instanțele de judecată
- Prevede acordarea de către stat de burse sociale copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați.
- Garantează accesul la cultură, libertatea persoanei de a accede la valorile culturii naționale și universale.

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (VI)

- Recunoaște dreptul oricărei persoane la mediu înconjurător sănătos
- Elimină serviciul militar obligatoriu
- Prevede garantarea și ocrotirea proprietății private, indiferent de titular. Sunt interzise naționalizarea și orice alte măsuri de trecere silită în proprietatea publică a unor bunuri, pe criterii politice, sociale, etnice, religioase și altele

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (VII)

- Prevede asigurarea unei politici naționale de egalitate a șanselor pentru persoanele cu handicap
- Sporește rolul Avocatului Poporului al cărui mandat va fi de 5 ani în loc de 4. Acesta va avea dreptul de a sesiza direct Curtea Constituțională asupra neconstituționalității unor legi
- Realizează o mai bună partajare a competențelor legislative ale fiecărei Camere a Parlamentului, pentru fluidizarea activității de legiferare și eliminarea etapelor de mediere și divergență

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (VIII)

- Prevede scăderea numărului de cetățeni care pot promova o inițiativă legislativă de la 250.000 la 100.000
- Reduce limita de vârstă pentru alegerea în Senat la 33 de ani
- Mărește mandatul Președintelui României la 5 ani și prevede dreptul Președintelui de a sesiza Curtea Constituțională pentru soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice

Noutățile revizuirii Constituției din 2003 (IX)

- Restrânge posibilitatea Guvernului de a emite ordonanțe de urgență numai la situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată și cu obligația motivării urgenței în cuprinsul ordonanței respective
- Elimină posibilitatea Parlamentului de a anula deciziile de neconstituționalitate a legilor date de Curtea Constituțională